

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/95/80/95

PRZED WYBORAMI PREZYDENCCKIMI - PORTRETY POLITYKÓW W KWIETNIU '95

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W grudniu ubiegłego roku zaprezentowaliśmy dane będące społecznym opisem wizerunku polityków pretendujących do walki o fotel prezydenta. Od tamtej chwili wiele zdarzyło się na polskiej scenie politycznej. Wystarczy wspomnieć o poważnym kryzysie w stosunkach prezydent - parlament, upadku gabinetu Waldemara Pawlaka i powstaniu rządu zdominowanego przez partię postkomunistycznej lewicy. W kwietniu¹, w nowej sytuacji politycznej, kiedy znane były już pierwsze nazwiska oficjalnie zgłoszonych kandydatów, powtórzyliśmy pomiar sprzed pół roku, uzupełniając go o kilka nowych postaci. Celem badania była analiza społecznego postrzegania następujących polityków: Aleksandra Kwaśniewskiego, Jacka Kuronia, Lecha Wałęsy, Adama Strzembosza, Józefa Oleksego i Waldemara Pawlaka, a więc - oprócz urzędującego prezydenta i premiera - osób prezentujących główne siły polityczne kraju. Przedstawiamy ją w kolejności odpowiadającej wielkości deklarowanego poparcia wyborczego w ostatnim kwietniowym sondażu CBOS.

Aleksander Kwaśniewski

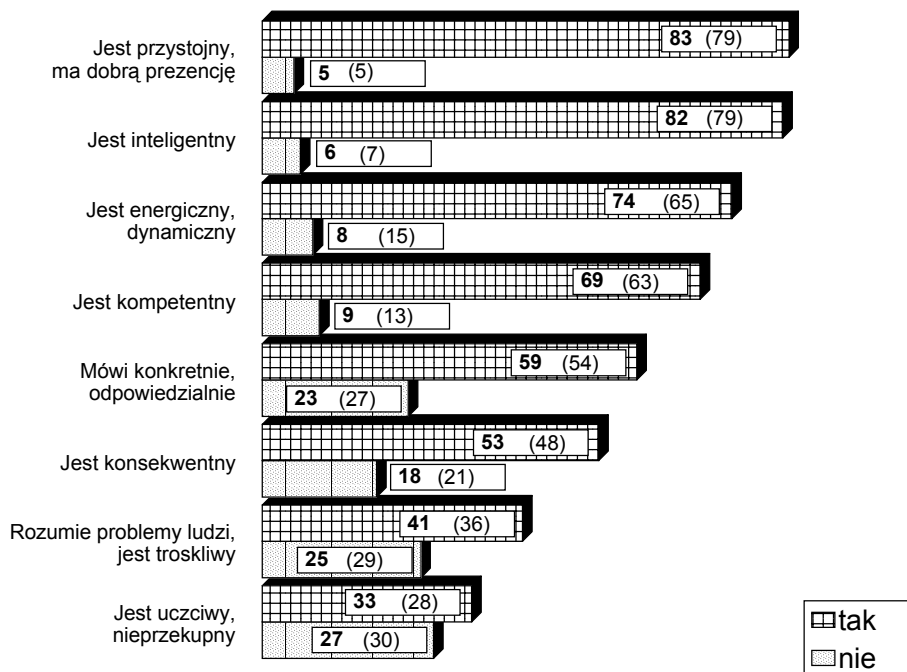
Od wielu miesięcy polityk ten zajmuje pierwsze miejsce w rankingu pretendentów do fotela prezydenckiego. W grudniu '94 ankietowani najwyżej ocenili zarówno zalety jego charakteru, jak i powierzchowności. Podobny wynik zanotowaliśmy w kwietniu '95. Zdecydowana większość respondentów dobrze oceniła jego prezencję (83%) oraz inteligencję (82%).

¹ Dane wykorzystane w tym opracowaniu pochodzą z dwóch sondaży przeprowadzonych na reprezentatywnych próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski: „Aktualne problemy i wydarzenia” (59), 30 marca - 4 kwietnia '95 (N=1145) oraz „Co o tym myślisz?”, 7 - 11 kwietnia '95 (N=1177).

RYS. 1

ALEKSANDER KWAŚNIEWSKI

(%)

Nie uwzględniono odpowiedzi typu: „nie wiem” oraz „czasami taki, czasami taki”
W nawiasach dane z XII '94

Od grudnia o 9 punktów procentowych zwiększyła się grupa badanych twierdzących, iż lider SLD jest dynamiczny i energiczny. Więcej jest także osób doceniających jego kompetencje (o 6 punktów) oraz konkretność i odpowiedzialność wypowiedzi (o 5 punktów). Mimo to ponad jedna piąta ankietowanych (23%) uważa, że mówi on niejasno i nie wiadomo, co tak naprawdę myśli (w grudniu '94 oceniało tak 27%). Ponad połowa badanych uważa, iż Kwaśniewski jest konsekwentny (53%), mniej zwolenników znalazła natomiast opinia, iż rozumie on problemy ludzi (41%). Najmniej jednoznaczna okazała się ocena przewodniczącego SdRP pod względem zalet moralnych. Nieco większa grupa (o 6 punktów procentowych) uznała jednak, iż jest on człowiekiem uczciwym i nieprzekupnym (33%). Przypomnijmy, iż w grudniu '94 przeważały opinie negatywne, choć różnica (2%) mieściła się w granicach błędu statystycznego. Należy także dodać, że 31% ankietowanych nie potrafiło zająć w tej sprawie żadnego stanowiska.

Ogólna charakterystyka osoby nie daje nam jeszcze informacji, które z cech są subiektywnie postrzegane jako najważniejsze. Prosimy więc badanych o wskazanie trzech cech, które uważają za najistotniejsze w przypadku każdego z kandydatów.

		CBOS
Które ze wskazanych przez Pana(ią) cech uważa Pan(i) za najważniejsze dla charakterystyki Aleksandra Kwaśniewskiego?		
Jest inteligentny		62%
Jest przystojny, ma dobrą prezencję		31%
Mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny		30%
Jest kompetentny, zna się na tym, co robi		29%
Jest energiczny, dynamiczny		28%
Jest konsekwentny, stanowczy w osiąganiu swoich celów		16%
Rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los		10%
(Uwzględniono jedynie te cechy, które podało co najmniej 10% ankietowanych; pominięto odpowiedzi: "nie wiem", "czasami taki, czasami taki" oraz "odmowa odpowiedzi")		

Większość respondentów za najważniejszą cechę dla charakterystyki Kwaśniewskiego uznała jego inteligencję. O połowę mniejszy odsetek wskazał takie przymioty jak: dobra prezencja, konkretny styl wypowiedzi, kompetencje i energia. Rzadziej wymieniali ankietowani konsekwencję oraz troskę o ludzi.

Lidera SLD najbardziej akceptują badani o poglądach lewicowych, uzyskujący najwyższe dochody, prywatni przedsiębiorcy oraz robotnicy wykwalifikowani. Warto dodać, że ankietowani z wykształceniem wyższym aprobują Aleksandra Kwaśniewskiego w umiarkowanym stopniu. Najwięcej krytycznych ocen budzi on wśród pracowników fizyczno-umysłowych, badanych z wykształceniem podstawowym oraz osób najstarszych.

Potencjalni wyborcy Aleksandra Kwaśniewskiego

Cechy *image'u* polityka mogą w dużej mierze decydować o udzieleniu mu wyborczego poparcia. W przypadku Aleksandra Kwaśniewskiego najważniejszą cechą decydującą o zadeklarowaniu poparcia jest przekonanie o jego uczciwości². W dalszej kolejności jego potencjalnych wyborców odróżnia od reszty elektoratu uznanie dla jego konsekwencji, jasności formułowania wypowiedzi oraz energii w działaniu.

² Zastosowano analizę regresji.

Potencjalni wyborcy lidera SLD za główną cechę wśród przedstawionych do oceny uznają podobnie jak pozostali badani jego inteligencję (66%). Ponadto wysoko w hierarchii cech najważniejszych znajdują się: jasność formułowania myśli (46%), kompetencja (46%) oraz dobra prezencja (32%), energia (30%) i konsekwencja w działaniu (25%) oraz - co warte podkreślenia - troska o ludzi (22%). Badani deklarujący poparcie dla Kwaśniewskiego odpowiadali również na pytanie otwarte - nie kierowane zamkniętą kafeterią cech - dlaczego gotowi są na niego głosować. Zwolennicy lidera SLD najbardziej cenią sobie jego kompetencje i doświadczenie polityczne. Szczególnie pozytywnie oceniono jego inteligencję i wykształcenie (37%). Co piąty wyborca Kwaśniewskiego postrzega go jako polityka "z krwi i kości", z dużym doświadczeniem politycznym - dobrego stratega.

		CBOS
Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, dlaczego najchętniej głosował(a)by Pan(i) właśnie na Aleksandra Kwaśniewskiego?		
Wyjaśnienia: (pytanie otwarte; N=135)		
Δ kompetentny, fachowiec		37%
Δ polityk - wielki, wykształcony, polityk "z krwi i kości"; duże doświadczenie i wiedza polityczna, dobry taktyk		21%
Δ stateczny - rozsądny, spokojny, opanowany, nie-radykał, nieagresywny; odpowiedzialny,		17%
Δ młody		15%
Δ dobry mówca, mówi konkretnie, rzeczowo, jasno - także podobają mi się jego wypowiedzi		15%
Δ konsekwentny, nieustępliwy, o stałych poglądach, wie, co robi, ma dużą siłę przebicia		11%
Δ budzi zaufanie i wiarę, jest autorytetem		11%
(Uwzględniono jedynie te wyjaśnienia, które podało co najmniej 15 osób)		

Nieco mniejsza grupa (17%) wymieniła takie cechy, jak: rozsądek i opanowanie, odpowiedzialność i brak agresji (17%). Jako walor Kwaśniewskiego wymieniano także jego młody wiek (15%), umiejętność jasnego formułowania myśli (15%), nieustępliwość i konsekwencję w poglądach i działaniach (11%). Przywódcę SLD uznaje za autorytet co dziesiąty z ankietowanych, którzy deklarują chęć poparcia go w zbliżających się wyborach.

Przyjrzyjmy się w tym miejscu preferencjom elektoratów, dotyczących tzw. drugiego wyboru. Inaczej mówiąc, kogo poparliby zwolennicy każdego z głównych pretendentów, gdyby ich kandydat zrezygnował z ubiegania się o prezydenturę.

Gdyby Aleksander Kwaśniewski nie startował w wyborach prezydenckich, głosy jego zwolenników przejąłby Józef Oleksy (21%) albo Jacek Kuroń (20%). Interesująca jest również kwestia pochodzenia ewentualnych dodatkowych głosów poparcia dla danego kandydata, gdyby inni pretendenci wycofali się z walki wyborczej. Lider SLD np. mógłby liczyć na dodatkowe poparcie ze strony sympatyków Tadeusza Zielińskiego (27%) oraz Józefa Oleksego (20%), gdyby politycy ci nie kandydowali. Zdecydowaną większość (66%) zwolenników Aleksandra Kwaśniewskiego stanowią wyborcy SLD. Znacznie mniej jego sympatyków głosowałoby na UP (11%) lub PSL (7%).

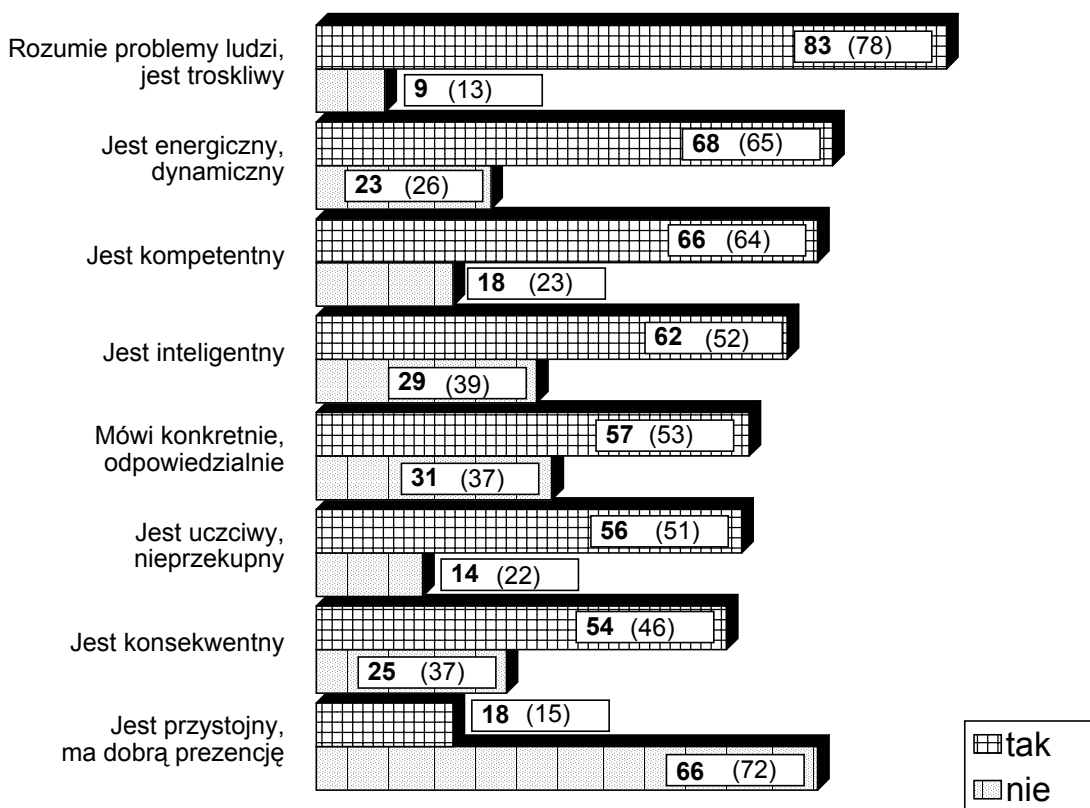
Jacek Kuroń

W kwietniu drugie miejsce w rankingu prezydenckim zajął **Jacek Kuroń**. Podanie do publicznej wiadomości informacji, iż to on będzie kandydatem Unii Wolności, nie wpłynęło dotychczas na zmianę udzielanego mu poparcia. Przyjrzyjmy się, czy oficjalne zgłoszenie zmieniło postrzeganie jego osoby. Okazuje się, iż podobnie jak przed pięcioma miesiącami - lokował się wówczas na trzecim miejscu z poparciem mniejszym o 4 punkty procentowe - największy odsetek badanych uznał, iż Kuroń rozumie problemy ludzi (83%). Od grudnia '94 odsetek osób podzielających taką opinię zwiększył się o 5 punktów procentowych.

RYS. 2

JACEK KUROŃ

(%)

Nie uwzględniono odpowiedzi typu: „nie wiem” oraz „czasami taki, czasami taki”
W nawiasach dane z XII '94

Znaczne grupy respondentów wskazały też takie cechy, jak: energiczność działania (68%) i kompetencje (66%). Zwróćmy uwagę, że w porównaniu z grudniem '94 pomiar tych cech praktycznie się nie zmienił. Zdecydowanie wyżej niż w grudniu (o 10 punktów procentowych) oceniono natomiast inteligencję byłego ministra pracy. Ponad połowa ankieterów stwierdziła, iż Kuroń potrafi jasno formułować swoje myśli, jest uczciwy, nieprzekupny oraz konsekwentny. Słabą stroną kandydata UW jest - podobnie jak w grudniu - prezencja. Dwie trzecie ankieterów nie akceptuje jego wyglądu. Dodajmy jednak, iż odbiór jego powierzchowności poprawił się o 6 punktów procentowych! Inne negatywne cechy Kuronia, zdaniem respondentów, to enigmatyczność wypowiedzi (31%), niewyróżnianie się inteligencją (29%) oraz niekonsekwencja (25%). Należy jednak stwierdzić, że w porównaniu z grudniowym sondażem negatywne postrzeżenie omawianej postaci wyraźnie osłabło.

		CBOS
Które ze wskazanych przez Pana(ią) cech uważa Pan(i) za najważniejsze dla charakterystyki Jacka Kuronia?		
Rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los		57%
Jest inteligentny		35%
Jest energiczny, dynamiczny		25%
Mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny		24%
Jest uczciwy, nieprzekupny		23%
Jest kompetentny, zna się na tym, co robi		22%
Jest konsekwentny, stanowczy w osiągnięciu swoich celów		20%
Nie jest przystojny, źle się prezentuje		17%
(Uwzględniono jedynie te cechy, które podało co najmniej 10% ankietowanych; pominięto odpowiedzi: "nie wiem", "czasami taki, czasami taki" oraz "odmowa odpowiedzi")		

Najważniejszą cechą dla charakterystyki Jacka Kuronia jest troska o ludzi i zrozumienie ich problemów, wskazywana przez ponad połowę badanych, a także inteligencja (ponad jedna trzecia wskazań). Znaczne odsetki ankietowanych uważają też, że Kuroń jest energiczny, konkretny, uczciwy, kompetentny i stanowczy. Dla charakterystyki kandydata UW ważny okazał się również jego wygląd - jako cecha negatywna.

Jacka Kuronia w największym stopniu akceptują przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, mieszkańcy dużych miast, badani znajdujący się w dobrej sytuacji materialnej. Najwięcej krytycznych ocen budzi on wśród rolników. Interesujące, że podobnie oceniają go zarówno osoby oddające się kilka razy w tygodniu praktykom religijnym, jak i w ogóle w nich nie uczestniczące. Podobnie nie ma związku między ogólną oceną kandydata UW a deklarowanymi poglądami politycznymi.

Potencjalni wyborcy Jacka Kuronia

Pogłębione analizy statystyczne skłaniają do przypuszczeń, że na decyzję dotyczącą oddania głosu na Jacka Kuronia mają wpływ inne kwestie - być może wymykające się analizom ilościowym - niż te, które przedstawiliśmy badanym pod ocenę. Okazało się bowiem, że pozytywna ocena głównych cech Kuronia, które odróżniają jego zwolenników od reszty elektoratu - kompetencja, jasność wypowiedzi i dobra prezencja³ - tylko w niewielkim stopniu wpływają na udzielenie mu poparcia wyborczego.

³ Zastosowano analizę regresji.

Spośród zaprezentowanych cech potencjalni wyborcy Jacka Kuronia za najważniejsze uznali: troskę o ludzi (63%), inteligencję (41%), jasność wypowiedzi (35%), kompetencję (31%), uczciwość (30%), energię (29%) i konsekwencję w działaniu (25%). Spontanicznie uzasadniając swoje poparcie zwolennicy Kuronia podkreślali jego duże doświadczenie i wiedzę polityczną. Określali go wręcz mianem: "polityk z krwi i kości". Zwracano także uwagę na różnorodne zalety moralne kandydata (25%). Ponad jedna piąta ankietowanych wyraźnie identyfikuje się z omawianą postacią. Świadczą o tym takie wypowiedzi jak: "jest swój - rozumie takich jak my".

		CBOS
Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, dlaczego najchętniej głosował(a)by Pan(i) właśnie na Jacka Kuronia?		
Wyjaśnienia: (pytanie otwarte; N=103)		
Δ polityk - wielki, wykształcony, polityk "z krwi i kości"; duże doświadczenie i wiedza polityczna, dobry taktyk		32%
Δ różne zalety moralne: uczciwość, szczerłość, moralność, ciepło, bezinteresowność, kultura, skromność, sprawiedliwość, obycie		25%
Δ jest swój - nasz człowiek, rozumie takich jak my; troszczy się o innych, rozumie ludzi, społecznik, życzliwy dla ludzi		23%
(Uwzględniono jedynie te wyjaśnienia, które podało co najmniej 15 osób)		

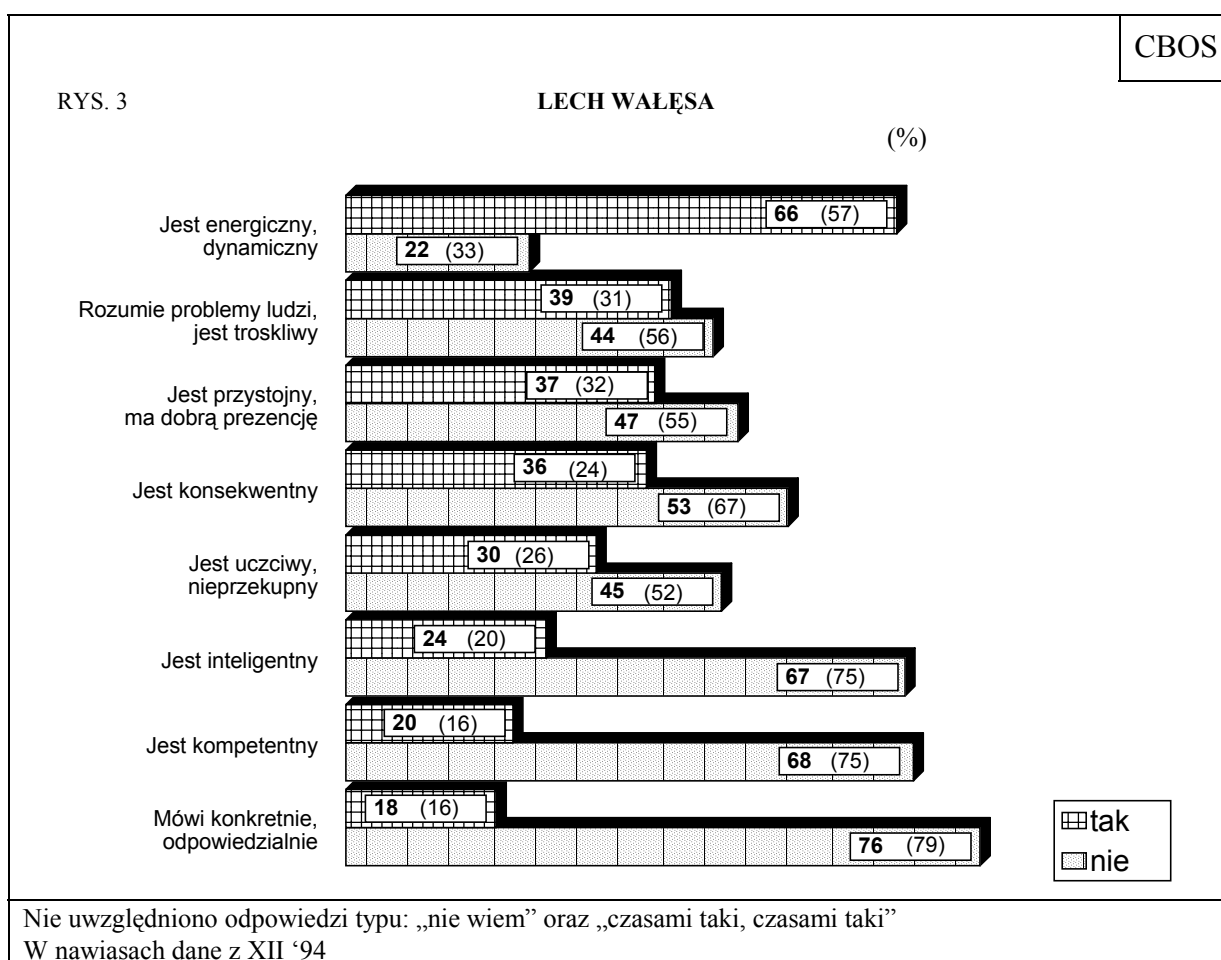
Reasumując - doświadczenie, zalety moralne oraz poczucie bliskości to kategorie, w których postrzegają Jacka Kuronia jego zadeklarowani zwolennicy.

Gdyby Kuroń zrezygnował z ubiegania się o urząd prezydencki, głosy jego zwolenników uległyby znacznemu rozproszeniu: 13% zyskałby Józef Oleksy, a po 12% Adam Strzembosz i Tadeusz Zieliński. Kandydat Unii Wolności mógłby przejąć - w razie gdyby wymienione osoby nie kandydowały - głosy wyborców lidera SLD (30%) lub obecnego premiera (16%).

Elektorat Jacka Kuronia składa się ze zwolenników UW (31%), UP (15%), PSL (11%) i NSZZ "S" (11%).

Lech Wałęsa

Lech Wałęsa ze zmiennym powodzeniem utrzymuje się w czołówce rankingów prezydenckich. Obecnie szanse na jego reelekcję nieco wzrosły - uplasował się na trzecim miejscu, z poparciem 11% ankietowanych. Podobnie jak w grudniu zeszłego roku najistotniejszym elementem charakteryzującym Wałęsę jest energiczność i dynamizm. Zdaniem ankietowanych, obecnie Lech Wałęsa jest jednak znacznie bardziej energiczny niż w zeszłym roku - o 9 punktów procentowych więcej osób przypisało mu tę cechę.

Jest to jednak jedyna cecha, w przypadku której zdecydowana większość badanych opowiedziała się za pozytywnym wymiarem. W przypadku innych cech dominowały opinie negatywne, choć należy zauważyć, że w porównaniu z grudniem '94 stopień, w jakim były one przypisywane prezydentowi, uległ osłabieniu. Zaczniemy więc od cechy wskazywanej przez największy odsetek badanych - niejasny styl wypowiedzi. Na mankament ten zwróciło

uwagę trzy czwarte badanych. Ponad dwie trzecie respondentów wymieniło brak kompetencji Lecha Wałęsy oraz to, że nie wyróżnia się on inteligencją. W grudniu '94 zbliżony odsetek ankietowanych (67%) zarzucał prezydentowi brak konsekwencji - obecnie zdecydowanie mniej osób podpisałoby się pod takim stwierdzeniem (53%), a o 12 punktów procentowych więcej niż pięć miesięcy temu uznało go za konsekwentnego (36%).

Równocześnie ze wspomnianym spadkiem określeń negatywnych wzrosły wskazania pozytywne. W porównaniu z sondażem grudniowym o 8 punktów procentowych zwiększyła się grupa, której zdaniem Wałęsa rozumie problemy ludzi. O 4 punkty procentowe więcej osób nie wątpi w jego uczciwość oraz inteligencję. Dodajmy, że również więcej ankietowanych niż w grudniu docenia jego prezencję i urodę.

Z przedstawionych cech najważniejsza dla charakterystyki Lecha Wałęsy okazała się przypisywana mu nieumiejętność jasnego wypowiedzania się (37%), a co za tym idzie - brak wglądu w to, co tak naprawdę myśli.

		CBOS
Które ze wskazanych przez Pana(ią) cech uważa Pan(i) za najważniejsze dla charakterystyki Lecha Wałęsy?		
Mówi niejasno, nie wiadomo, co tak naprawdę myśli		37%
Nie wyróżnia się inteligencją		36%
Jest niekompetentny, nie ma odpowiedniej wiedzy i umiejętności		32%
Jest energiczny, dynamiczny		22%
Nie potrafi dokończyć tego, co zaczął, wszystko "rozłazi mu się w rękach"		19%
Rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los		17%
Tak jak wielu innych "na górze" myśli tylko o swoim własnym interesie		16%
Jest konsekwentny, stanowczy w osiąganiu swoich celów		14%
Nie obchodzi go los zwykłych ludzi		14%
Jest uczciwy, nieprzekupny		12%
(Uwzględniono jedynie te cechy, które podało co najmniej 10% ankietowanych; pominięto odpowiedzi: "nie wiem", "czasami taki, czasami taki" oraz "odmowa odpowiedzi")		

Ponad dwie trzecie ankietowanych (36%) uważa również, że nie wyróżnia się on inteligencją. Mimo komentowanego wyżej 12-punktowego wzrostu grupy osób przekonanych o konsekwencji Wałęsy - cechą wymienianą jako istotna dla jego opisu okazała się

nieumiejętność dokończenia rozpoczętej pracy (o 5 punktów procentowych mniejszy odsetek wymienił tu konsekwencję). Podobnie jest z kwestią uczciwości - o 4 punkty procentowe większy odsetek badanych wskazał, iż ich zdaniem prezydent myśli tylko o swoim własnym interesie.

Jak widać, wśród cech wymienianych jako najistotniejsze dla charakterystyki Wałęsy dominują cechy negatywne, należy jednak podkreślić, że obraz ten jest w kilku aspektach (troskliwość, uczciwość i konsekwencja w działaniu) niespójny. Wskazania negatywne sąsiadują bowiem z pozytywnymi.

Lecha Wałęsę najbardziej akceptują osoby praktykujące kilka razy w tygodniu, o poglądach prawicowych, z wykształceniem wyższym oraz badani o raczej niskich dochodach. Najbardziej krytyczni wobec urzędującego prezydenta są robotnicy niewykwalifikowani, respondenci o poglądach lewicowych, rzadko uczestniczący w praktykach religijnych lub niepraktykujący oraz ludzie młodzi do 24 roku życia.

Potencjalni wyborcy Lecha Wałęsy

Cechą wizerunku Lecha Wałęsy, której ocena decyduje⁴ o gotowości do udzielenia mu poparcia, są jego kompetencje. W dalszej kolejności zwolenników reelekcji Lecha Wałęsy na urząd prezydenta odróżnia od reszty elektoratu uznanie dla jego inteligencji, pozytywna ocena jego sposobu komunikowania się oraz konsekwencja, stanowczość w osiąganiu celów. Warto podkreślić, że aprobatą tych cech obecnego prezydenta w dużej mierze wyjaśnia powody, dla których zwolennicy jego kandydatury gotowi są poprzeć go w wyborach. Oni sami zaś za najważniejsze dla charakterystyki Wałęsy uznają jasność formułowania myśli (47%), energię w działaniu (45%), troskę o ludzi (42%), kompetencję (38%) oraz konsekwencję w działaniu (31%). Dodatkowych informacji o powodach poparcia Lecha Wałęsy dostarczają spontaniczne wypowiedzi jego zwolenników. Motywują oni swoją chęć głosowania na niego najczęściej faktem, iż sprawdził się już, jest doświadczonym politykiem (28%).

⁴ Zastosowano analizę regresji.

		CBOS
Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, dlaczego najchętniej głosował(a)by Pan(i) właśnie na Lecha Wałęsę?		
Wyjaśnienia: (pytanie otwarte; N=56)		
Δ sprawdził się, doświadczony (działalność publiczna)		28%
Δ sprawczy - "on może coś zrobić"		22%
Δ zasługi w walce z komuną, dążenie do dekomunizacji, nie jest z PZPR		20%
(Uwzględniono jedynie te wyjaśnienia, które podało co najmniej 11 osób)		

Jego sympatycy podkreślają, że jest on człowiekiem, który może coś zrobić, chwala go także za zasługi w obaleniu poprzedniego systemu, "walkę z komuną".

Gdyby Lech Wałęsa nie zdecydował się na ponowne kandydowanie, głosy jego zwolenników przejęliby: Adam Strzembosz i Jacek Kuroń (po 19%). Z kolei obecny prezydent mógłby liczyć na głosy wyborców Kuronia (21%), Olechowskiego (18%) oraz Strzembosza (17%).

Na Lecha Wałęsę głosowaliby głównie zwolennicy "Solidarności". Stanowią oni 58% wśród elektoratu obecnego prezydenta. Z partii prawicy pozaparlamentarnej pochodzi jedynie co dziesiąty (11%) jego wyborca.

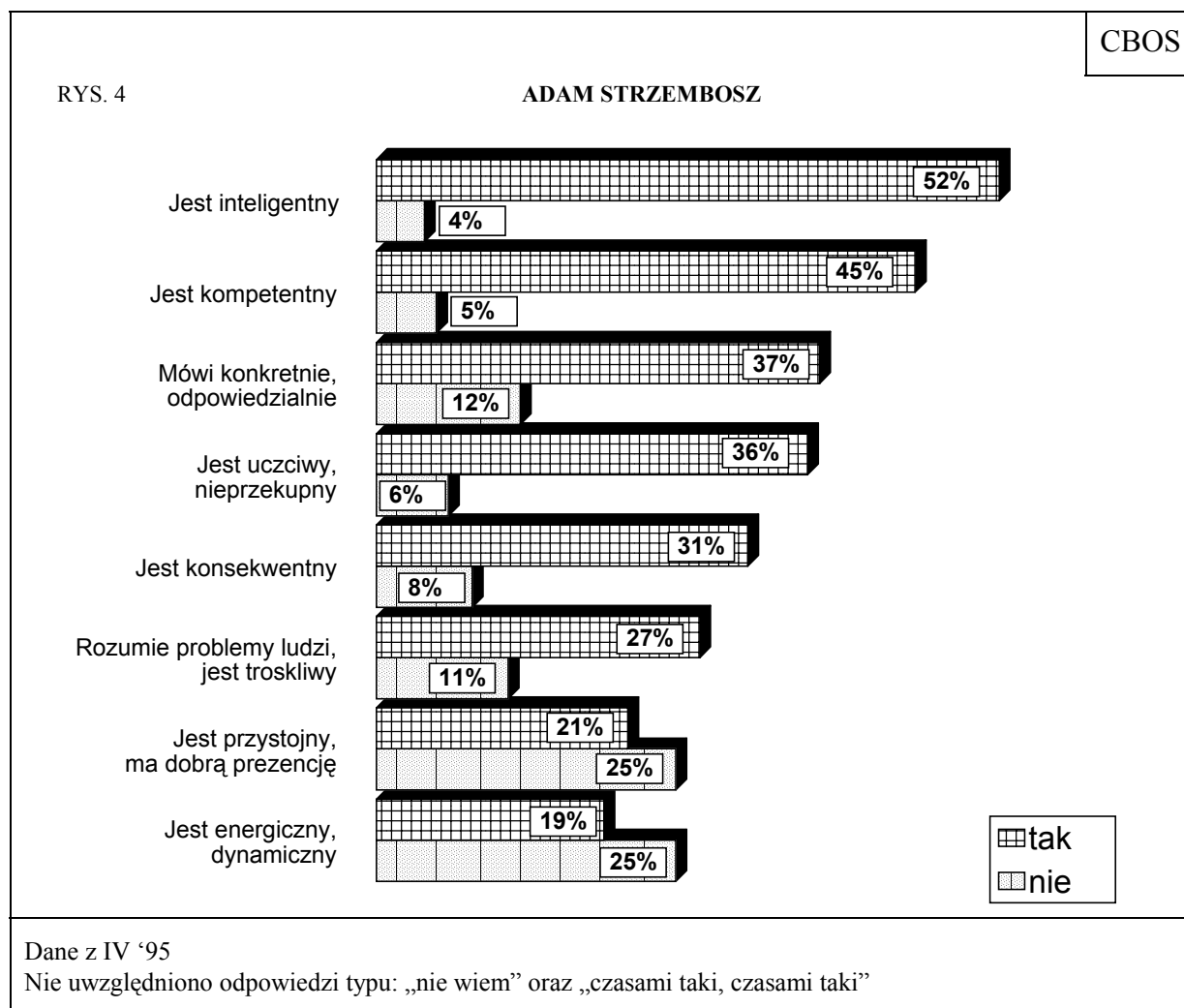
Adam Strzembosz

Drugim - obok Kuronia - oficjalnym kandydatem do fotela prezydenckiego jest **Adam Strzembosz**. Dotychczas otrzymywał on w sondażach znikome poparcie. Tuż po zgłoszeniu swojej kandydatury (27 marca '95) wysunął się na trzecie miejsce w rankingu (poparcie - 11%). Następnie stracił 3 punkty, ale nadal lokuje się w pierwszej piątce.

Warto na wstępie zaznaczyć, iż opinie o I prezesie Sądu Najwyższego pełne były niepewności. Odsetki osób nie potrafiących wyrazić o nim swojego zdania wahały się od 34% do 48%. Wydaje się to o tyle zrozumiałe, że Strzembosz jest, a w każdym razie był, postacią mało znaną, a o jego działalności niewiele słyszało się w oficjalnych komentarzach. Jasne jest

więc, iż ankietowani nie mieli wiele okazji, aby wyrobić sobie o nim zdanie. Przyjrzyjmy się jednak, co sądzą o tym kandydacie ci, którzy mają już o nim jakąś opinię.

Z cech zaproponowanych do opisu postaci zamieszczonych w naszym sondażu - w przypadku Adama Strzembosza częściej wskazywano określenia pozytywne. Najwięcej osób wymieniło inteligencję oraz kompetencje.

Ponad jedna trzecia pytaných uważa, że Adam Strzembosz mówi konkretnie i odpowiedzialnie, taka sama grupa ocenia, iż jest on uczciwy i nieprzekupny.

Jedna czwarta respondentów natomiast ma zastrzeżenia do jego wyglądu zewnętrznego, zarzuca mu też brak energii i dynamizmu.

Spośród cech najważniejszych dla charakterystyki Adama Strzembosza dwie piąte badanych uznało inteligencję. Podkreślano także jego wiedzę i kompetencje, uczciwość oraz konsekwencję i stanowczość w osiągnięciu celów.

		CBOS
Które ze wskazanych przez Pana(ią) cech uważa Pan(i) za najważniejsze dla charakterystyki Adama Strzembosza?		
Jest inteligentny		40%
Jest kompetentny, zna się na tym, co robi		24%
Mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny		18%
Jest uczciwy, nieprzekupny		15%
Jest konsekwentny, stanowczy w osiąganiu swoich celów		10%
(Uwzględniono jedynie te cechy, które podało co najmniej 10% ankietowanych; pominięto odpowiedzi: "nie wiem", "czasami taki, czasami taki" oraz "odmowa odpowiedzi")		

I prezesa Sądu Najwyższego najbardziej akceptują badani deklarujący poglądy prawicowe, inteligencja oraz pracownicy umysłowi niższego szczebla, a ponadto respondenci dobrze sytuowani.

Potencjalni wyborcy Adama Strzembosza

Główna cecha obrazu Adama Strzembosza, decydująca o gotowości do udzielenia mu poparcia w wyborach prezydenckich, to przekonanie, że jest on osobą, która rozumie problemy ludzi i troszczy się o ich los⁵. Ponadto jego potencjalnych wyborców wyróżnia spośród reszty elektoratu mocne przekonanie o jego uczciwości, uznanie dla jasności wypowiedzi oraz konsekwencji i stanowczości działań. Zwolennicy jego kandydatury na urząd prezydenta za najważniejsze cechy jego osoby uznają inteligencję (61%), kompetencje (58%), jasność formułowania myśli (49%) oraz uczciwość (35%).

W wypowiedziach spontanicznych uzasadniając swój wybór zwolennicy Adama Strzembosza najczęściej zwracali uwagę na jego kompetencje. Ponad połowa z nich (53%) podkreślała jego wiedzę prawniczą, mądrość i wykształcenie.

⁵ Zastosowano analizę regresji.

		CBOS
Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, dlaczego najchętniej głosował(a)by Pan(i) właśnie na Adama Strzembosza?		
Wyjaśnienia: (pytanie otwarte; N=87)		
Δ kompetentny, fachowiec - zna prawo ; inteligentny, mądry, wykształcony,		53%
Δ różne zalety moralne: uczciwość, szczerłość, moralność, ciepło, bezinteresowność, kultura, skromność, sprawiedliwość, obycie		21%
(Uwzględniono jedynie te wyjaśnienia, które podało co najmniej 15 osób)		

Co piąty wyborca wymienił wysoką moralność kandydata jako cechę, która miała istotny wpływ na podjętą decyzję udzielenia mu poparcia.

Gdyby jednak Adam Strzembosz zrezygnował z kandydowania, ponad jedną czwartą głosów (26%) jego sympatyków przejąłby Tadeusz Zieliński, dwukrotnie więcej niż Jacek Kuroń (13%). Strzembosz najbardziej skorzystałby, gdyby nie kandydowali: Zieliński (23%), Kuroń (20%) i Wałęsa (17%).

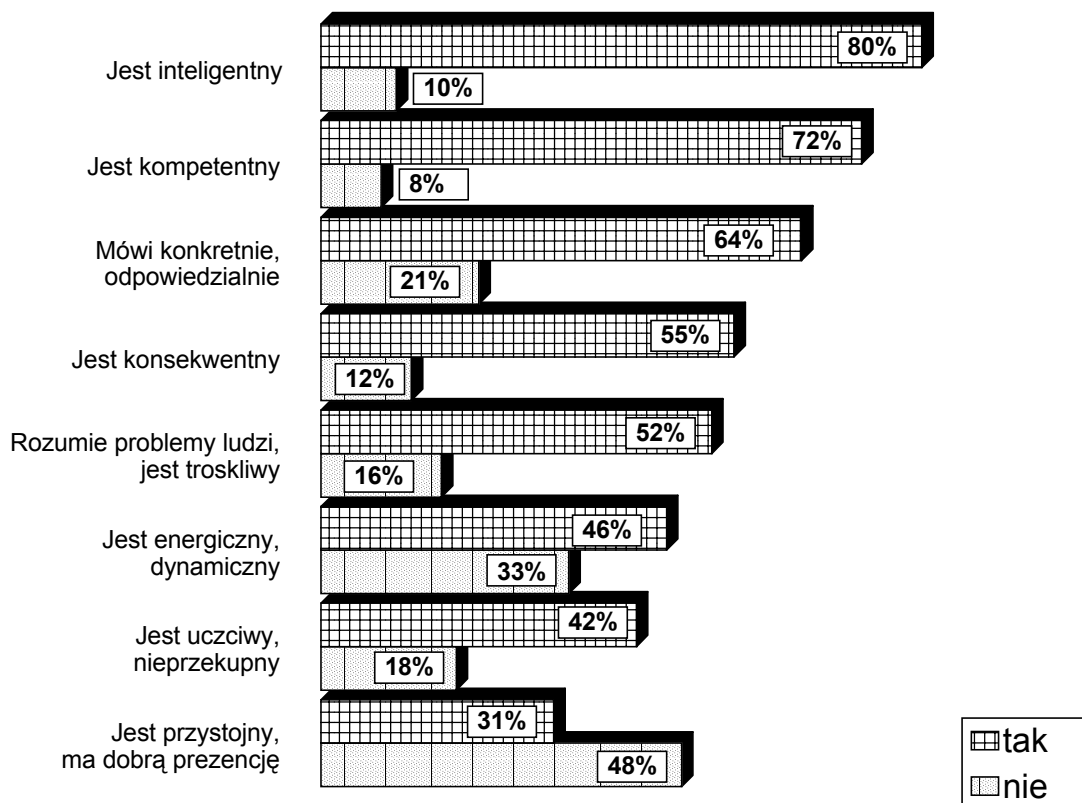
Elektorat Adama Strzembosza w 21% stanowią zwolennicy prawicy pozaparlamentarnej.

Józef Oleksy

Potencjalnie "silnym kandydatem" jest także **Józef Oleksy**. Od chwili powołania go na urząd premiera wyraźnie poprawiły się jego notowania w rankingu prezydenckim. Na przełomie marca i kwietnia zanotowaliśmy 5-punktowy wzrost poparcia dla jego kandydatury. Wciąż także wzrasta odsetek osób obdarzających go zaufaniem. Nic więc dziwnego, że w społecznym odbiorze premiera dominują cechy pozytywne. Najwięcej osób przekonanych jest o jego inteligencji oraz kompetencji. Blisko dwie trzecie ankietowanych pozytywnie ocenia sposób, w jaki formułuje on swoje myśli, a ponad połowa uważa, że jest konsekwentny i rozumie problemy innych ludzi.

RYS. 5

JÓZEF OLEKSY

Dane z IV '95

Nie uwzględniono odpowiedzi typu: „nie wiem” oraz „czasami taki, czasami taki”

Nieco mniejszy odsetek badanych (46%) ocenia Oleksego jako człowieka energicznego. Należy jednak dodać, iż jedna trzecia respondentów uważa, że jest on zbyt powolny. W uczciwość premiera nie wątpi ponad dwie piąte ankietowanych (42%). Jedyna kategoria, w której dominowały oceny negatywne, dotyczy urody kandydata. Blisko połowa ankietowanych stwierdziła, że nie jest on przystojny.

Cechą zdecydowanie najważniejszą dla charakterystyki Józefa Oleksego okazała się inteligencja. Pewne kontrowersje wzbudziły takie cechy jak konkretność wypowiedzi i energiczność. Szczególnie są one widoczne w przypadku wymiaru *energiczny - powolny*. Wśród cech podawanych jako ważne dla ogólnej charakterystyki postaci respondenci wymienili zarówno energiczność, jak i jej brak, przy czym różnica wskazań wynosiła zaledwie 5 punktów procentowych.

		CBOS
Które ze wskazanych przez Pana(ią) cech uważa Pan(i) za najważniejsze dla charakterystyki Józefa Oleksego?		
Jest inteligentny		55%
Mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny		38%
Jest kompetentny, zna się na tym, co robi		35%
Jest konsekwentny, stanowczy w osiągnięciu swoich celów		19%
Rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los		17%
Jest energiczny, dynamiczny		15%
Jest uczciwy, nieprzekupny		12%
Jest zbyt powolny, mało dynamiczny		10%
Jest przystojny, ma dobrą prezencję		10%
Mówi niejasno, nie wiadomo, co tak naprawdę myśli		10%

(Uwzględniono jedynie te cechy, które podało co najmniej 10% ankietowanych; pominięto odpowiedzi: "nie wiem", "czasami taki, czasami taki" oraz "odmowa odpowiedzi")

Józef Oleksy jest najbardziej pozytywnie oceniany przez badanych deklarujących poglądy lewicowe, emerytów i rencistów oraz osoby z wykształceniem wyższym. Najbardziej krytyczni wobec urzędującego premiera są mieszkańcy wielkich miast oraz bezrobotni.

Potencjalni wyborcy Józefa Oleksego

Wyniki analiz statystycznych⁶, podobnie jak w przypadku Jacka Kuronia, wskazują, że o poparciu dla kandydatury Józefa Oleksego w dużej mierze decydują inne względy niż aprobatą cech jego obrazu przedstawionych do oceny respondentów. Warto jednak zasygnalizować, że zwolenników kandydatury urzędującego premiera wyróżnia spośród innych akceptacja jego sposobu formułowania myśli i wyglądu zewnętrznego.

Za najważniejsze dla charakterystyki Józefa Oleksego jego zwolennicy uznają inteligencję (67%), jasność formułowania myśli (50%), troskę o ludzi (37%), kompetencje

⁶ Zastosowano analizę regresji.

(36%) oraz konsekwencje w działaniu (29%). Podobne odpowiedzi uzyskaliśmy zbierając spontaniczne uzasadnienia decyzji o poparciu dla obecnego premiera. Decydujące okazało się postrzeganie jego osoby jako człowieka, który „może coś zrobić”, budzącego zaufanie oraz kompetentnego fachowca.

		CBOS
Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, dlaczego najchętniej głosował(a)by Pan(i) właśnie na Józefa Oleksego?		
Wyjaśnienia: (pytanie otwarte; N=64)		
Δ sprawczy - "on może coś zrobić"		27%
Δ budzi zaufanie i wiarę, jest autorytetem		27%
Δ kompetentny, fachowiec - inteligentny, mądry, wykształcony, zna problemy gospodarcze		26%
(Uwzględniono jedynie te wyjaśnienia, które podało co najmniej 15 osób)		

Głosy zwolenników Józefa Oleksego, gdyby ten nie kandydował, przypadłyby Aleksandrowi Kwaśniewskiemu (22%) i Jackowi Kuroniowi (21%). Z kolei Oleksy mógłby liczyć na spory zastrzyk głosów od wyborców Kwaśniewskiego (37%) i zdecydowanie mniejszy od sympatyków Kuronia (18%).

Elektorat premiera tworzą przede wszystkim wyborcy SLD (23%) oraz PSL (21%).

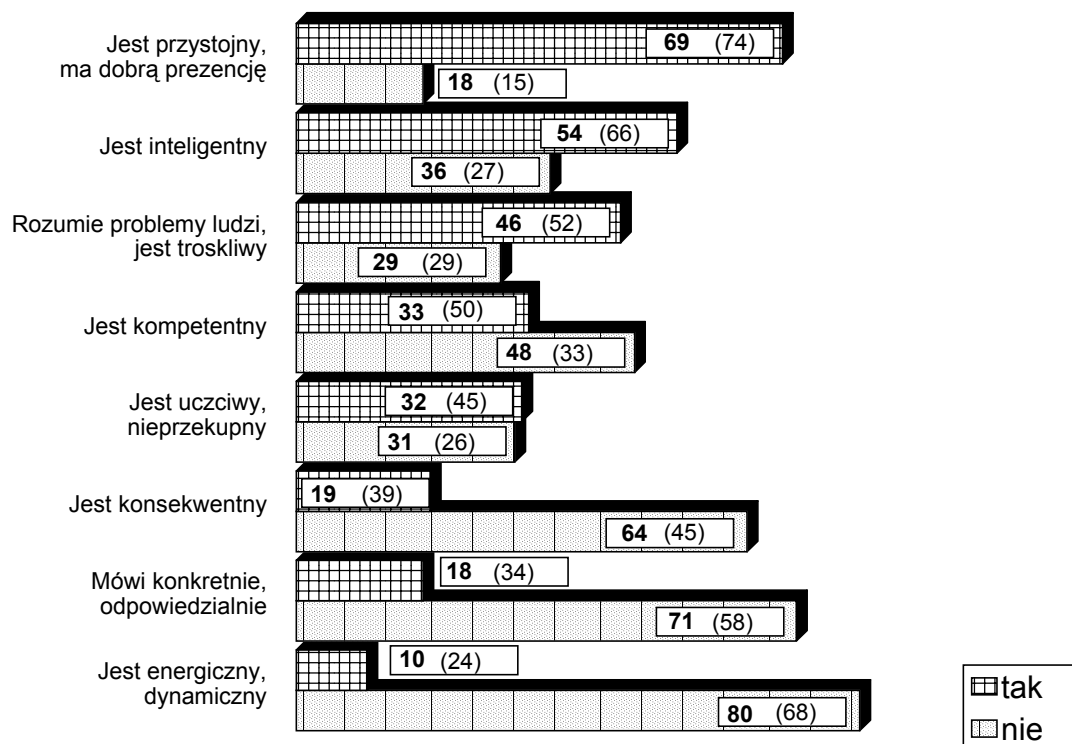
Waldemar Pawlak

W ostatnim sondażu **Waldemar Pawlak** uzyskał nieco więcej głosów (5%) niż w dwu poprzednich. Przypomnijmy, że do tej pory dość regularnie tracił poparcie, w grudniu '94 chciało na niego głosować 8% badanych. Przyjrzyjmy się, jak Waldemar Pawlak postrzegany jest obecnie. Nadal bardzo wysoko, choć nieco słabiej niż w zeszłym roku, ceniona jest jego uroda. O 11 punktów procentowych zmniejszył się odsetek badanych ceniących inteligencję byłego premiera, zmalała także grupa osób przekonanych, iż rozumie on problemy innych ludzi.

RYS. 6

WALDEMAR PAWLAK

(%)

W nawiasach dane z XII '94

Nie uwzględniono odpowiedzi typu: „nie wiem” oraz „czasami taki, czasami taki”

Ocena uczciwości lidera PSL - pod koniec ubiegłego roku, zdaniem 45% ankietowanych, zdecydowanie pozytywna - tym razem wyraźnie podzieliła badanych. W przypadku innych określeń dominowały oceny negatywne. Najwięcej osób negatywnie oceniło jego styl działania, twierdząc, iż jest zbyt powolny. Krytykowano także jego sposób wypowiedzania się oraz brak konsekwencji. Zwróćmy uwagę, iż oceny tak ważnych cech, jak: kompetencja czy konsekwencja, zdecydowanie się pogorszyły.

Spośród przedstawionych cech najważniejsza dla ogólnej charakterystyki Waldemara Pawlaka okazała się powolność działania i brak dynamizmu. Jedna trzecia ankietowanych dodała także niejasność wypowiedzi. Nieco mniej osób podkreślało inteligencję byłego premiera.

	CBOS
Które ze wskazanych przez Pana(ią) cech uważa Pan(i) za najważniejsze dla charakterystyki Waldemara Pawlaka?	
Jest zbyt powolny, mało dynamiczny	38%
Mówi niejasno, nie wiadomo, co tak naprawdę myśli	33%
Jest inteligentny	29%
Nie potrafi dokończyć tego, co zaczął, wszystko "rozłazi mu się w rękach"	27%
Jest przystojny, ma dobrą prezencję	19%
Rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los	16%
Jest niekompetentny, nie ma odpowiedniej wiedzy i umiejętności	16%
Nie wyróżnia się inteligencją	13%
Jest kompetentny, zna się na tym, co robi	12%
Jest uczciwy, nieprzekupny	11%

(Uwzględniono jedynie te cechy, które podało co najmniej 10% ankietowanych; pominięto odpowiedzi: "nie wiem", "czasami taki, czasami taki" oraz "odmowa odpowiedzi")

Waldemar Pawlak jest jedynym z omawianych kandydatów, który cieszy się wyraźną sympatią grup społecznych stojących niżej w hierarchii społecznej. Jest zdecydowanie akceptowany przez badanych o najniższych dochodach, z wykształceniem podstawowym, mieszkańców wsi i rolników oraz ludzi najmłodszych (do 24 roku życia).

Najbardziej krytyczni są wobec niego mieszkańcy dużych i wielkich miast, wszystkie grupy pracowników umysłowych i prywatni przedsiębiorcy, osoby z wykształceniem wyższym, badani nie uczestniczący w praktykach religijnych.

Potencjalni wyborcy Waldemara Pawlaka

Kwestią decydującą o udzieleniu poparcia kandydaturze prezesa PSL jest pozytywna ocena sposobu przekazywania swoich argumentów przez byłego premiera oraz przekonanie o kompetencji i umiejętności energicznego, dynamicznego działania⁷. W opinii niespełna połowy badanych zwolenników Pawlaka, troska o ludzi, inteligencja oraz kompetencje to

⁷ Zastosowano analizę regresji.

najważniejsze cechy jego obrazu. Ponadto 33% badanych popierających jego kandydaturę wymienia w tym kontekście umiejętność jasnego formułowania myśli.

W swobodnych wypowiedziach zwolennicy Waldemara Pawlaka motywowali swój wybór jego pochodzeniem zarówno społecznym ("jest rolnikiem"), jak i politycznym ("jest ludowcem").

	CBOS
Czy mógłby/mogłaby Pan(i) powiedzieć, dlaczego najchętniej głosował(a)by Pan(i) właśnie na Waldemara Pawlaka?	
Wyjaśnienia: (pytanie otwarte; N=23)	
Δ jest rolnikiem, troszczy się o rolników, "ludowiec"	74%
(Uwzględniono jedynie te wyjaśnienia, które podało co najmniej 15 osób)	

Ze względu na zbyt małą liczebność badanych, deklarujących poparcie dla Pawlaka, nie możemy przedstawić analiz preferencji politycznych jego elektoratu.

Inni politycy

Omówieni politycy nie wyczerpują oczywiście listy potencjalnych kandydatów do prezydenckiego fotela. Spośród nie wymienionych na uwagę zasługują zwłaszcza dwie osoby: Tadeusz Zieliński i Andrzej Olechowski. **Tadeusz Zieliński** od kilku miesięcy utrzymuje się w czołówce naszego rankingu - w marcu br. zajmował drugie miejsce, ze stratą 3 punktów procentowych do Aleksandra Kwaśniewskiego. Gdyby prof. Zieliński nie zdecydował się na udział w wyborach, właśnie lider SLD mógłby liczyć na część głosów jego sympatyków (24%). "Wzbogaciłby" się także Adam Strzembosz, zyskując 18% głosów. Jednak w odwrotnej sytuacji - gdyby to prof. Strzembosz zrezygnował z kandydowania - Zieliński skorzystałby znacznie bardziej (26%). W tzw. drugim wyborze Tadeusz Zieliński mógłby także liczyć na dość duże poparcie ze strony zwolenników Kwaśniewskiego (23%), gdyby ten nie kandydował. Nie powinno to dziwić zważywszy na to, iż jego elektorat w 30% stanowią potencjalni wyborcy SLD.

Andrzej Olechowski stracił obecnie część poparcia (5 punktów procentowych od grudnia '94). Zbyt mała liczebność jego zwolenników ogranicza możliwość analiz preferencji politycznych jego elektoratu. Najogólniej rzecz biorąc, można stwierdzić, że głosy jego zwolenników - jeśli były minister spraw zagranicznych nie kandydowałby - mogłyby przypaść Lechowi Wałęsie (18%).

Preferencje elektoratów głównych ugrupowań politycznych

Przy okazji informacji o poszczególnych kandydatach prezentowaliśmy dane ukazujące preferencje polityczne ich wyborców. Przyjrzyjmy się teraz temu zagadnieniu od strony preferencji wyborczych elektoratów ważniejszych partii i ugrupowań politycznych.

◆ Ponad połowa zwolenników **SLD** (54%) deklaruje chęć głosowania na Aleksandra Kwaśniewskiego, zdecydowanie mniejszy odsetek poparłby Tadeusza Zielińskiego (14%) i Jacka Kuronia (7%).

◆ Sympatycy **UW** są mniej skłonni do poparcia swego oficjalnego kandydata - jedynie 31% deklaruje chęć głosowania na Jacka Kuronia. Zwolennicy Unii poparliby także Tadeusza Zielińskiego (11%) i Adama Strzembosza (10%).

◆ Jeszcze mniej oczywiste okazały się sympatie elektoratu **PSL**. Większe poparcie zanotował Józef Oleksy (17%) niż Waldemar Pawlak (13%). Lidera PSL wyprzedził także klubowy kolega Józef Zych (15%).

◆ Poparcie **NSZZ "S"** zaskarbił sobie jedynie Lech Wałęsa (35%).

◆ Sympatie zwolenników **UP** dzielą się między Aleksandra Kwaśniewskiego (21%) i Jacka Kuronia (20%). Tadeusz Zieliński, który na ostatnim zjeździe partii został jej kandydatem na prezydenta, cieszy się mniejszym poparciem elektoratu UP (13%) niż Józef Oleksy (16%).

◆ Większość zwolenników **prawicy pozaparlamentarnej** ("Porozumienie 11 Listopada", Przymierze dla Polski, Sekretariat Ugrupowań Centroprawicowych) deklaruje chęć głosowania na Adama Strzembosza (24%). Lech Wałęsa, który potencjalnie może liczyć na poparcie ze strony ugrupowań prawicowych, zyskuje większą aprobatę (8%) niż inny potencjalny kandydat prawicy - Jan Olszewski (2%).

Podsumowanie

Ostatnie półrocze obfitowało w wydarzenia polityczne, w które w mniejszym lub większym stopniu zaangażowani byli bohaterowie naszego opracowania. Spośród omawianych polityków w oczach opinii publicznej najwięcej zyskał Aleksander Kwaśniewski. Odnotowany również w kwietniu '95 wzrost wyborczego poparcia dla niego oznacza, że pozycja lidera SLD w wyścigu prezydenckim umacnia się coraz bardziej. Obraz Jacka Kuronia niewiele się zmienił. Nadal zdecydowanie negatywnie oceniany jest on tylko za wygląd zewnętrzny. Lech Wałęsa, sprawca zimowego przesilenia politycznego, nieco poprawił swój społeczny wizerunek, który wciąż jednak jest niekorzystny. Obecnie jest postrzegany jako polityk bardziej konsekwentny i energiczny. Dla swoich wyborców pozostaje mężem opatrnościowym, który jest w stanie przeciwstawić się zwycięstwu sił postkomunistycznych. Jego największą wadą jest w dalszym ciągu nieumiejętność odpowiedniego, jasnego przedstawiania swoich argumentów. Największe niekorzystne zmiany odnotowaliśmy w przypadku politycznego *image'u* Waldemara Pawłaka, czego źródła tkwią zapewne w dymisji jego rządu. Józef Oleksy, stając na czele nowej Rady Ministrów nie wzbudził entuzjazmu społeczeństwa, jednak w jego obrazie dominują elementy pozytywne. Wysoko ceniona jest jego inteligencja oraz kompetencje, najgorzej zaś wygląd zewnętrzny. Polityczny *image* Adama Strzembosza jest, jak się wydaje, dopiero w fazie powstawania. Ponad połowa badanych nie potrafiła ocenić jego osoby. Oznacza to, że przed kandydatem części polskiej prawicy, cieszącym się już znacznym poparciem wyborców, otwierają się duże możliwości przekonania osób niezdecydowanych o swoich walorach osobistych.

Najbliższe miesiące przyniosą zapewne wzrost aktywności politycznej kandydatów na urząd prezydenta. Jak wpłyną one na ich społeczny wizerunek, jakie wypowiedzi i zachowania spowodują wzrost ocen pozytywnych, a jakie negatywnych? Na te pytanie będziemy starali się odpowiadać, prezentując regularnie zmiany w politycznym *image'u* głównych aktorów polskiej sceny politycznej w ciągu najbliższych kilku miesięcy.